

geeft, zoals Cage voor een niet-intentionele kunst pleitte.

Voor Cage en Cunningham moet de kunst de wereld weergeven zoals we die door de zintuigen waarnemen en aldus een aanzet geven tot de aanvaarding van de werkelijkheid en het bestaan waarin volgens de Zen het geluk besloten ligt. "I would like to think that the sounds people do hear in a concert would make them more aware of the sounds they hear in the street, or out in the country, or anyway they may be." Dit standpunt interesseerde Duchamp minder. Hij wilde een intellectuele en geen zintuiglijke benadering van de kunst.

Van Duchamp erfden Cage en Cunningham ook een fundamenteel experimentele artistieke houding waarbij men zich niet blind staart op het verleden, de kunstenaar nooit zichzelf kopieert maar steeds op zoek is naar nieuwe mogelijkheden. Deze ingesteldheid maakte het niet alleen mogelijk dat Cunningham op een revolutionaire manier brak met de bestaande danstraditie maar was ook een conditio sine qua non voor de experimenten van de jaren zestig en zeventig. Wellicht ligt in dit artistiek uitgangspunt dan ook Cunninghams meest fundamentele bijdrage tot het ontstaan van de post-modern dance.

Autonomie van de beweging

Hoe verwerkte Cunningham deze en andere invloeden in zijn werk? Eén van zijn belangrijkste en meest revolutionaire uitgangspunten was de volstreekte autonomie van de beweging. Voor hem had de beweging, los van elke intentie, van elke dramatische context, een eigen intrinsieke expressiviteit. De beweging en enkel de beweging, draagt de voorstelling. Hiermee paste Cunningham Cages idee van de kunst als "a purposeless play" toe op de dans. Dit betekende meteen een radicale breuk met de modern dance. Graham en haar tijdgenoten hadden immers wel een nieuwe bewegingstaal en nieuwe danstechnieken ontwikkeld die duidelijk verschilden van het klassieke ballet maar zij hebben de dans als een dramatisch gebeuren nooit in vraag gesteld. Integendeel, Graham benadrukte dat de dans thema's en problematieken moest aanbrengen die relevant waren voor de maatschappelijke en psychologische situatie van de moderne Amerikaan. Haar danstechnieken waren er dan ook op gericht een optimale uitdrukking te geven aan emoties en conflicten. Cunningham verwierp deze psychologisch-narratieve benadering. De beweging heeft een waarde op zichzelf en is niet langer uitdrukking van iets anders. Hij weigerde het publiek één of andere interpretatie of idee op te dringen en werd aldus de grondlegger van de 'pure movement' idee die zeer

sterk haar stempel heeft gedrukt op de post-modern dance. 'Pure movement' werd hét handelsmerk van de Amerikaanse avant-garde en wie hiermee enigszins vertrouwd is, kan zich vandaag nog moeilijk voorstellen dat dertig jaar geleden Cunninghams werk zowel in de danswereld als bij de pers en publiek afkeurend en verontwaardigd werd onthaald.

Cunningham trok de autonomiegedachte echter nog verder door en verwierp het standpunt van Balachine, de onlangs overleden grootmeester van het klassieke ballet, dat de choreografie in haar opbouw en structuur strikt moet overeenkomen met de muzikale partituur. Balachine zei hierover ooit: "Music is the floor a dancer walks on." Cage en Cunningham stelden daarentegen dat muziek en dans in essentie niets gemeenschappelijk hadden tenzij hun duur. Zij hebben beide hun eigen intrinsieke waarde, los van elkaar en worden dan ook volledig onafhankelijk van elkaar geconcipieerd. Meestal horen de dansers op de première voor de eerste maal de muziek. Er is geen overeenkomst meer tussen de structuur van de dans en die van de muziek, tussen het ritme van de beweging en het muzikale ritme. De muziek is niet langer begeleidend en de dans is niet langer een visualisering van de muziek.

Eenzelfde verhouding bestaat er tot decors en belichting. Kunstenaars als Robert Rauschenberg, Jasper Johns, Andy Warhol en anderen ontwierpen decors die op zichzelf vaak prachtig waren maar in geen enkel opzicht enige verklaring of interpretatie boden van het dansgebeuren op de scène. De opvattingen van Cunningham over de verhouding dans-muziek-decors zouden een belangrijke invloed uitoefenen op de post-modern dance of althans op een aantal choreografen uit deze bewegingen.

Dans: een uitnodiging tot het leven

Cage noemde Cunninghams werk ooit "an introduction not to a specialized world of art, but to the open, unpredictably changing world of everyday living." Zoals Cage dagelijkse geluiden in zijn muziek introduceerde, zo vormt bij Cunningham de dagelijkse beweging het uitgangspunt van zijn choreografisch werk. Het onderscheid tussen mooie en lelijke beweging, tussen dagelijkse beweging en dansbeweging vervalft in principe. Er dient echter wel opgemerkt te worden dat in praktijk Cunninghams choreografieën gekenmerkt worden door een hoge mate van complexiteit en aan de dansers hoge technische eisen stellen. Cunningham ontwikkelde een eigen danstechniek die er op gericht is de bewegingsmogelijkheden van het lichaam in al

zijn aspecten zoveel mogelijk te benutten. De combinatie van de snelheid van het klassieke ballet met het beweeglijke spel van de armen en de romp dat typisch is voor de Graham-techniek, leidt tot een danstechnische virtuositeit die ver verwijderd is van de doorsnee dagelijkse beweging. De idee dat elke beweging binnen een choreografie bruikbaar kan zijn, zou echter veel aanhang vinden onder de post-moderne choreografen die de toeschouwer werkelijk confronteerden met de meest eenvoudige en alledaagse bewegingen als lopen, springen, stampen, klappen, roepen, enz...

Dat Cage en Cunningham dagelijkse geluiden en bewegingen als uitgangspunt namen, vloeyde voort uit hun bekommernis in hun kunst een weergave te bieden van het leven en de werkelijkheid. Het publiek moet zich bewust worden van de geluiden, de kleuren, de objecten en bewegingen die de dagelijkse realiteit uitmaken. Vanuit dezelfde bekommernis is het ook te verklaren dat Cunningham het toeval ging gebruiken als choreografische methode, net zoals Cage vanaf de jaren vijftig als basis voor zijn aleatorische muziek. Voor beiden

*Merce Cunningham
Foto Steven M.
Needham*

